

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Білявська Л.П.

*викладач-методист,
ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж
імені І.Я. Франка»*

ЮЛІУШ ЗАРЕМБСЬКИЙ: СЛАВЕТНИЙ ЖИТОМИРСЬКИЙ КОМПОЗИТОР ТА ВИКОНАВЕЦЬ

Постать Юліуша Зарембського функціонує в українознавчих дослідженнях. Від часу нового відкриття його спадщини науковці намагаються піддати рефлексії і його музичну творчість. В умовах відродження нашої держави, її національної культури і традицій на часі постає нагальна потреба у збереженні духовних скарбів, в одухотворенні людьми свого життя. Тому системі освіти як головній рушійній силі, що впливає на фізичний та духовний розвиток суспільства, необхідно цілеспрямовано цьому сприяти. Спираючись на це, потрібно вирішувати проблеми сучасності, використовуючи найкращий педагогічний досвід минулого.

Актуальність обраної теми зумовлена поверненням та активним інтересом до регіональної історії осягнення набутків митців, які діяли в маленьких містечках і селах Житомирської області.

Мета та доцільність цієї статті полягає в тому, щоб зацікавити молоде покоління творчістю цієї талановитої особистості. Перш, ніж перейти до розгляду основного матеріалу, варто згадати, що із забуття повертаються імена тих, кому було місце в пантеоні яскравих особистостей мистецького літопису.

Юліуш Зарембський (іноді Юлій Зарембський, Юльюш Зарембський, Юліуш-Карл Зарембський; польськ. Juliusz Zarebski) – польський піаніст і композитор.

Народився 16 лютого за старим стилем або 1 березня за новим стилем 1854 року в Житомирі у родині Кароля і Анастасії Зарембських. Першим вчителем музиканта була його матір, викладачка фортепіано. Завдяки їй він вже з десятирічного віку виступав з концертами в міських салонах. Також його навчала старша сестра Марія. У 1867–1870 рр. Юліуш Зарембський навчався у Житомирській першій гімназії, мав здібності до мов і малювання. Музиці його навчали найкращі в місті піаністи – чех за походженням Ернест Несвадба і польська піаністка Люція Руцінська. Саме Люції Руцінській Юліуш Зарембський зобов'язаний своєю професійною освітою піаніста. Це вона навчала, виховувала юного музиканта, підготувала його до вступу до Віденської консерваторії, заклала фундамент віртуозної майстерності, художньої зрілості свого вихованця, що дозволило йому за два роки закінчити професійний навчальний заклад, виконати на випускному концерті

найскладніший фортепіанний твір? – «Симфонічні етюди» Шумана й бути відзначеним золотою медаллю та званням лауреата Віденської консерваторії. В Ернеста Несвадби Зарембський брав уроки композиції, вивчав технологічні й виконавські можливості струнних інструментів. Свій внесок у пізнання таємниць тембральних особливостей віолончелі вніс Анджей Янович. Цей музикант у 1860–1890 рр. відіграв значну роль в музичному житті Житомира, виявляючи себе як композитор, педагог, диригент, віолончеліст. Як результат житомирських професійних надбань сприймається вибір Зарембським дипломної роботи з композиції, а саме? – тріо для фортепіано, скрипки та віолончелі, за яке, до речі, автор також отримав золоту медаль. Навчався гри на фортепіано у Віденській консерваторії (закінчив у 1872 р. із золотою медаллю) під керівництвом Йозефа Дакса, а потім деякий час займався у Петроградській консерваторії (талановитому музиканту вистачило всього 3 місяці навчання у 1873 р., щоб отримати там диплом). Отримавши диплом і звання вільного художника, повернувся до Житомира, де жив більше року.

У 1874 р. давав свої перші концерти в Києві та Одесі. Так, 10 і 21 лютого 1874 року Зарембський двічі концертував у Києві. Після першого виступу в газеті «Киевлянин» з'явилася рецензія: «З концертантів, які пригощали київську публіку останнім часом, особливо відзначається, на нашу думку, особа піаніста Зарембського... Талант його як виконавця за яким художнім фразуванням творів, що виконуються, за шляхетним соковитим тоном, за чистотою обробки і чудовою технікою являє досить помітне явище, обіцяючи без сумніву блискуче майбутнє... Особливо П. Зарембському як слов'янину удається Шопен». Рецензія закінчувалася побажанням київським слухачам підтримати на другому концерті «такий здоровий, чудовий талант». Того ж 1874 року молодий віртуоз вирушив до Ференца Ліста, під керівництвом якого, спершу в Римі, а потім у Веймарі, займався більше двох років. Юліуш Зарембський також виступав із концертами у своєму рідному Житомирі. Восени 1876 р. він приїхав до Варшави і дав там чотири концерти. Ті, хто чув Ю. Зарембського, казали, що це був першокласний піаніст із великим хистом і бездоганною технікою. Але для широких верств публіки його програми були малодоступні, тому його концерти приваблювали мало слухачів. Останній свій концерт Юліуш Зарембський продав концертному агенту за 400 рублів, щоб мати змогу виїхати з Варшави. Звідти він поїхав до свого друга і вчителя Ференца Ліста, котрий цінував у своєму учні не лише музичні здібності, але і його моральні якості. Він брав його з собою в усі свої подорожі, ходив із ним до своїх знайомих високопосадовців і зближував із видатними музикантами. Так, за посередництвом Ліста, в 1877 р. у Веймарі Зарембський познайомився з відомим хіміком і композитором О. П. Бородіним. Останній, ділячись своїми враженнями від цього знайомства, писав своїй дружині: «Як піаніст, Зарембський, чорт знає, який талановитий, так само як і композитор.» Він пророкував йому блискуче майбутнє. Тим часом Ю. Зарембський зацікавився новим музичним інструментом, так званім Piano-Mangeot (з'єднання двох фортепіано, винахідник Едуар Манжо), і на початку 1878 р. знову дає концерти у Варшаві вже на цьому інструменті. Для цієї мети він

аранжував належним чином деякі відомі оркестрові твори, інші сам писав спеціально для Piano-Mangeot. «Ефекти виходили дивовижні, а гармонічні поєднання, воістину, були надзвичайно повні й різноманітні». Але саме виконання на цьому інструменті було значно складнішим, ніж на звичайному фортепіано, оскільки доводилось грати одночасно одразу на двох клавіатурах, одна з котрих була трохи вище від іншої. Однак, Зарембський володів новим інструментом напрочуд майстерно і з успіхом виступав декілька разів на всесвітній виставці у Парижі, а потім в Англії та різних містах Росії. Вирушаючи за кордон у 1879 р., він, однак, вирішив розлучитися з цим складним і громіздким інструментом, який завдавав йому багато труднощів при транспортуванні: він кинув його на станції Підволочиськ і надіслав телеграму до Варшавської музичної спілки, повідомивши, що дарує їй свій інструмент. У 1880 році, перебуваючи в Парижі, Зарембський отримав запрошення посісти місце професора фортепіанного класу в Брюссельській консерваторії після Луї Брассена, запрошеного до Петроградської консерваторії. Він прийняв це запрошення і займався в Брюсселі близько трьох років, але тяжка хвороба легенів (туберкульоз) змусила його повернутися на Батьківщину, до Житомира. Тут, незважаючи на ретельний догляд і піклування рідних, він помер від сухот 1 вересня (13 вересня за новим стилем) 1885 року. Похований відомий музикант на Польському кладовищі в Житомирі. Юліуш Зарембський майже завжди писав виключно для фортепіано. Серед багатьох його композицій, які видавались переважно за кордоном, відомими є наступні:

- 1) «Danse polonaise a 4 mains»
- 2) «Trois danses galiciennes»
- 3) «Etude de concert G-dur»
- 4) «Deux morceaux en forme de mazourkas a 4 mains»
- 5) «Reverie»
- 6) «Passion»
- 7) «Grand polonaise Fis-dur»
- 8) «Trois etudes de concert»
- 9) «Mazourka de concert C-moll»
- 10) «Fantaisie Polonaise»
- 11) «Polonaise melancolique»
- 12) «Polonaise triomphale a 4 mains»
- 13) «Andante D-dur»
- 14) «Allegro G-moll»
- 15) «Les Roses et les Epines» (п'ять імпровізацій)
- 16) «Mazourka de concert Gis-moll»
- 17) «Valse sentimentale As-dur»
- 18) «Ballade G-moll»
- 19) «Nouvellette-caprice E-dur»
- 20) «Serenade burlesque D-dur»
- 21) «Berceuse As-dur»
- 22) «Chant du depart»
- 23) «Le mal du pays»

24) «Valse caprice G-dur»

25) «Tarantelle A-moll»

26) «Serenade espagnole As-dur»

27) «Marche D-dur»

28) «Menuet Es-dur» та багато дрібних п'єс, виданих у збірках і окремо.

Цікаві факти:

Одноповерховий будинок, у якому народився Юліуш Зарембський, був знесений у 1970-х роках. Зараз на його місці стоїть дев'ятиповерховий будинок № 20 (вул. Лермонтова).

У 1978 році Ю. Зарембський одружився з Йоханною Венцель, яка теж була ученицею Ференца Ліста.

Могила музиканта знаходиться обабіч дороги, що веде до відновленої каплиці, приблизно за 50 м від самої каплиці. Пам'ятник на могилі Юліуша Зарембського виготовлений з чорного лабрадориту, що видобувався у Кам'яному Броді. Поруч знаходяться могили членів родини музиканта – батьків та сестри і її чоловіка. Неподалік похований його вчитель Ернест Несвадба. Також існує легенда, що серце піаніста замуроване в катедрі святої Софії, що в Житомирі.

У 1997 році в Житомирі було засновано хор імені Юліуша Зарембського.

Ще навчаючись у гімназії, Зарембський написав свої перші композиції – «Вілія» і «Дерева в цвіту» на слова Адама Міцкевича. Польської тематики композитор торкнувся у мазурках «Польська сюїта», «Тріумфальний полонез» та фортепіанному циклі «З Польщі». Ю. Зарембський також не оминув українські народні теми. Він пише «Галицькі танці», інструментовку до яких робив сам Ференц Ліст, і навіть рекомендував твір видавцям. Своєму учневі маестро писав: «Ваші етюди є найбільш значними, чудовими і віртуозними, оскільки на ваших творах лежить відбиток самотності».

Прощальний Фортепіанний квінтет Зарембського, присвячений Лісту, вперше був виконаний 30 квітня 1885 року з участю автора. Твори Зарембського також виконував і популяризував польський піаніст Юзеф Турчинський.

Цікаві факти:

– Одноповерховий будинок, у якому народився Юліуш Зарембський, був знесений.

– У 1970-х роках. Зараз на його місці стоїть дев'ятиповерховий будинок № 20 (вул. Лермонтова). У 1978 році Ю. Зарембський одружився з Йоханною Венцель, яка теж була ученицею Ференца Ліста.

– Могила музиканта знаходиться обабіч дороги, що веде до відновленої каплиці, приблизно за 50 м від самої каплиці. Пам'ятник на могилі Юліуша Зарембського виготовлений з чорного лабрадориту, що видобувався у Кам'яному Броді. Поруч знаходяться могили членів родини музиканта – батьків та сестри і її чоловіка. Неподалік похований його вчитель Ернест Несвадба. Також існує легенда, що серце піаніста замуроване в катедрі святої Софії, що в Житомирі.

– У 1997 році в Житомирі було засновано хор імені Юліуша Зарембського.

– Ще навчаючись у гімназії, Зарембський написав свої перші композиції – «Вілія» і «Дерева в цвіту» на слова Адама Міцкевича. Польської тематики композитор торкнувся у мазурках «Польська сюїта», «Тріумфальний полонез» та фортепіанному циклі «З Польщі». Ю. Зарембський також не оминув українські народні теми. Він пише «Галицькі танці», інструментовку до яких робив сам Ференц Ліст, і навіть рекомендував твір видавцям. Своему учневі маестро писав: «Ваші етюди є найбільш значними, чудовими і віртуозними, оскільки на ваших творах лежить відбиток самотності».

– Прощальний Фортепіанний квінтет Зарембського, присвячений Лісту, вперше був виконаний 30 квітня 1885 року з участю автора. Твори Зарембського також виконував і популяризував польський піаніст Юзеф Турчинський.

Житомирщина дала світу багато видатних композиторів, музикантів, виконавців, які прославили наш край. Творчість композитора стали фундаментом для формування музичної освіти не лише в дитячих музичних школах, а й у вищих навчальних закладах.

Список використаних джерел:

1. Косенко В. С. і культурно-мистецькі традиції Волині-Житомирщини / за ред. Н. І. Кочаровської, П. Х. Даценко. – Житомир: Видання Марини Косенко, 2005. – 128 с.
2. Юліуш Зарембовський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.famous-people.pp.ua/2011/10/blog-post_3.html.

Вернигора О.О.

магістр,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ВКЛАД УКРАЇНСЬКИХ МАЙСТРІВ ХУДОЖНЬОЇ КЕРАМІКИ В МОНУМЕНТАЛЬНО-ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО ХХ СТ.

У ХХ столітті художня кераміка активно застосовувалася у інтер'єрі та екстер'єрі архітектурних споруд. Здатність керамічних виробів набувати певних просторових, колірних та фактурних якостей зробили цей вид надзвичайно популярним.

Багато видатних українських майстрів художньої кераміки втілювали свої ідеї в інтер'єрі та екстер'єрі архітектурних споруд.

А. Рибачук та В. Мельниченко ще на початку 1960-х, працюючи над художнім оформленням Автовокзалу в Києві, використовували керамічні матеріали та прийоми художньої кераміки. Активно використовували вони кераміку також при створенні художньо-пластичного обличчя Палацу піонерів і школярів (тепер Палац дітей та юнацтва). При створенні рельєфів Стіни Пам'яті на Байковій горі митці теж планували використання керамічних технік. Зокрема, поряд з технікою енкаустики мали застосовуватися й різнокольорові поливи, для чого технолог І. Остроброд придумав спеціальну систему випалу